

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת בבא בתרא - דף יא

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

בצורה מלאה לבעל הפתח, ולא רק דיני קדימה, וא"כ ניתן לחלק שמה שיש לו זה מה שיהיה לו ולא מפחית לחברו מאומה בחלוקת החצר.

נושא היום: כאנשי העיר. חלוקה לפי פתחים.

מבואר במשנה שכאשר קונה דירה הוא כאנשי העיר. **לדעת תנא א.**

בשיטת רשב"ג שאף אם קנה קרקע כל שהיא הרי הוא כאנשי העיר. **לדעת תנא ב.** בשיטת רשב"ג אם קנה קרקע הראויה לדירה.

שותפים יכולים לכוף על חלוקה כאשר יש כדי חלוקה לכל אחד, **שיעור החלוקה: בחצר**, ארבע אמות לכל אחד. **בשדה, לרבנן** מקום זריעת ט' קבין. **לרבי יהודה** מקום זריעת ארבע וחצי קבין. **גינה, לרבנן** חצי קב לכל אחד. **לר"ע** רבע קב. **טרקלין וכד'**, **חולקים** רק כאשר יש שימוש חשוב לכל אחד. **והכלל** אם נשאר שמו עליו, ואם לאו אין חולקים. **ובהסכמה** שניהם חולקים כל דבר, **למעט** ספרי הקודש שאינם חולקים.

אמר רבי אסי בשם ריו"ח, הדין שאמרו בחלוקת החצר שיהיה ד' אמות לכל אחד, מלבד שיעור ד' אמות שיש לתת לפני הפתח. **וכך למדו בברייתא** שחולקים את החצר בתנאי שיש ח' אמות לכל אחד.

אמר רב הונא, חצר מתחלקת לפי יחס של הפתחים, ומי שיש לו יותר פתחים יקבל יותר בחצר. **לדעת רב חסדא**, לכל פתח נותנים ד' אמות, והשאר חולקים בשווה. **בברייתא** למדו כדברי ר"ח, **ועוד ביארו בברייתא** שאם יש לו פתח ברוחב 8 אמות מקבל כנגד הפתח 8 אמות, ועוד ארבע אמות בחצר **וביאר אבוי** לרוחב החצר, היינו חלק של 8 על 4.

אמר אמרימר בור המשמש לגרעני תמרים למאכל בהמה, לבעל הבור יש ד' אמות לכל רוח, **וזה בתנאי** שהבור נמצא באמצע החצר, **אולם** אם נמצא הבור בסמוך לפתח ביתו מקבל רק מאותו צד.

אמר ר"ה, לאכסדרא שאין לה מחיצות אין ד' אמות, כיון שדין ד' אמות לפני הפתח נועד לצורך פירוק המשא, והיות ואין לה מחיצות יכול לפרוק בתוכה. **אולם** באכסדרא שיש לה מחיצות **כאכסדרא דבי רב**, או שיש לה מחיצות נמוכות **כאכסדרא רומייתא** יש לה ד' אמות.

בית שער, אכסדרא ומפרסת יש להם ד' אמות לפתח. **אם היו חמשה בתים** פתחים לאותה ומפרסת וכולם משתמשים באותו מקום כניסה יש להם רק ד' אמות אחד לכלם.

אמר ריו"ח לרבי ינאי לול של תרנגולים אין לו ד' אמות כיון שיכולים התרנגולים לקפץ ואין צורך של מקום.

אמר ר"נ לרבא בית שחציו מקורה וחציו פתוח אין לו ד' אמות שיכול לפרוק בחלק שאינו מקורה אף אם החצי הפנימי אינו מקורה יכול להיכנס ולפרוק בתוכו.

אמר רבי אמי לר"ה, אם מעוניין לפתוח פתח למבוי אחר, בני המבוי מעכבים בעדו כיון שגורם צפיפות במבוי החדש.

עוד אמר לו, מס שהטיל המלך לפרנס את החיילים וכד', מתחלקת לפי בני אדם ולא לפי פתחים. **וכן למדו זבל** מתחלק לפי פתחים **ומס** מתחלק לפי בני אדם.

אמר ר"ה, אדם שרצה לסגור מחיצות במבוי מול פתחו (ע"י רש"י ותוס'), בני המבוי מעכבים אותו כיון שמפחית משטח המבוי, והרוצה ללכת מקצה לקצה יצטרך להאריך את הדרך. **שואלת הגמ'** ממבוי שהיו כמה חצרות לאורכה, החיצונה הקרובה לרשות הרבים, אין לה זכות שימוש בפנימיות, **אולם** ככל שהחצר יותר פנימית יש לה זכות שימוש בכל החצרות בדרך לרשות הרבים, **נמצא** שהחצר החיצונה אינה יכולה לעכב על הפנימיות שהרי אין לה רשות בהם, **ור"ה** אמר שכולם מעכבים. **מבארת הגמ'**, שדבר זה תלוי במחלוקת רבי ורשב"א, **לדעת רבי** כאמור אין לחיצוניות רשות בפנימיות. **אולם לדעת רשב"א** כולם משתמשים במבוי וא"כ יש זכות לחיצונה לעכב על הפנימיות.

היה פתח סתום למבוי אחר, אין מעכבים עליו לפתחו. **אמר רבא**, יכול לפתוח דווקא אם בעת שסתם את הפתח **לא פרץ פצימיו**, היינו לא סילק מזוזות ומשקוף. **אולם אם סילק** גילה בדעתו שמוותר על זכותו בשימוש דרוך במבוי, **ועתה** יכולים לעכבו מלפתוח. **אמר אבוי**, יש ראייה מביית שהיה פתוח וסתמו את הפתח, **ועתה** חולקים את החצר, אם הפתח היה סתום לגמרי היינו שפרצו את פצימיו, לא מקבל ד' אמות בחצר כדן פתח. **אולם אם לא פרצו את פצימיו** מקבל ד' אמות בחצר. **וכן** לגבי הלכות טומאה, קבר סתום מטמא כל סביביו, **בית סתום** שהיה בו מתך אם פרץ פצימיו דינו כקבר סתום שמתמא מסביב, **אולם אם לא פרץ פצימיו** דינו כאוהל המת שמתמא כנגד הפתח וכיור כל דיני אוהל.

עיונים על הדף

מדוע הוסיפו לו 22 שנה?

אמרו על בנימין הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה, שבאה לפניו אשה וביקשה צדקה ולא היה בקופה, אמרה לו אם אין אתה נותן הרי אשה ושבעת בניה מתים. לבסוף נתן משלו. כאשר חלה אמרו מלאכי השרת להקב"ה אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, והוא זן משלו אשה ושבעת בניה, קרעו את גזר דינו והוסיפו לו 22 שנה.

הגאון בקול אליהו פרשת ראה, ביאר על דרך הרמז והחשבון מדוע הוסיפו לו 22 שנה דווקא. וכך, אמרו בגמ' בסוטה (כ) לגבי סוטה שאם יש לה זכות, הזכות תולה ולא מתה מיד, ונחלקו שם כמה זמן הזכות תולה וקיי"ל להלכה כשיטת חכמים שזכות תולה היינו ג' חודשים.

אמרו בגמ' לפנינו שהנותן פרוטה לעני מתברך ב' ברכות, והמפייסו בדברים מתברך ביא' ברכות. הביא הגר"א בשם המפרשים שעני הברכה והזכות הנזכרת היא כוונה שמעכבים את גזר דינו של אדם ולא נענש במהרה.

נמצא שבנימין הצדיק שהיה מפייס את האלמנה בדברים (ביאר במגיה על דברי הגר"א שהפייס בדברים היה שאמר לה בשבועה שאין בקופה של צדקה מאומה לתת לה וכך הביא מהמהר"ש שאם אין לך לתת לעני פייסו בדברים), זכאי ליא' ברכות, כלומר יא' זכויות, כאשר נכפיל כל זכות שתולה את הגזר דין בג' חודשים המבוארים במסכת סוטה, נמצא שלושים ושלושה חודשים (יא' ברכות כפול ג' חודשים). אולם דקדקו מלאכי השרת ואמרו אשה ושבעת בניה, היינו צריך להכפיל את 33 חודשים בשמונה נפשות, סה"כ 264 חודשים. מסיים הגר"א 264 חודשים הם כב' שנים שהוסיפו לבנימין הצדיק.

(על דברי הגר"א צריך להבין, א. במגיה שם האיר, שאם בנימין הצדיק גם נתן צדקה וגם פייס בדברים הרי לפי חשבון היה צריך לצאת 17 ברכות, שהרי לנותן יש ו' ברכות ולמפייס עוד 11. ב. לפי חישובו של הגר"א עולה שהוסיפו לו 264 חודשים, אם כל השנים הם של יב' חודש באמת הוסיפו לו 22 שנה, אבל כידיעו 22 שנה צריך להיות בחשבון לפחות 8 מעוברות. אא"כ נאמר 22 שנה לא הכוונה מיום ליום אלא שכנס לשנתו (22).

האם חולקים את החצר כאשר יש 8 אמות או 16?

במשנה מבואר שדין חצר שיש בה חלוקה הוא כאשר יש 4 אמות לכל אחד, נמצא שכאשר החצר היא 8 אמות חולקים בכפייה, וכאשר יש פחות מכך חולקים רק בהסכמה.

וא"כ צריך להבין את דברי רבי אסי בשם ריו"ח, שאמר שמלבד ארבע אמות בחצר מקבל כל אחד 4 אמות מול הפתח, נמצא שכדי שיהיה בחצר דין חלוקה או נזקקים ל16 אמות, ולא רק ל8 אמות כמבואר לפום פשטות לשון המשנה.

הרשב"א מקשה את הקושיא הנ"ל בסגנון מעט שונה, אם אמר רבי יוחנן ארבע אמות שאמרו זה מלבד הארבע אמות מדין פתחים, א"כ מה המשנה אמרה ארבע אמות לכל אחד, זה לא מדויק, שהרי עתה או נזקקים לח' אמות. מחדש הרשב"א, הדין של המשנה אמר! והדין של ריו"ח אמר! כאשר החצר היא בדיוק שמונה אמות, חולקים בשווה לכל אחד יהיה ד' אמות. שהרי לכל אחד יש ד' אמות לפירוק משא, וזה מה שיש ואף מקודם לא היה לו יותר, שהרי עיקר תשמיש החצר לפירוק משא, ודבר זה ניתן לחלוקה. אלא ביאר ריו"ח ובעקבותיו הברייתא שהגמ' הביאה, שאם יש בחצר יותר משמונה אמות לא יחלקו עד שיהיה בה 16 אמות, 8 אמות לכל אחד. שאם יש בחצר 9 אמות לא יחלקו, שהרי יהיה לכל אחד ד' אמות לפירוק משא, והאמה הנוספת אין בה שימוש. שצריך ד' אמות לפירוק משא, וד' אמות לשימושים. שפחות מכך אין בה כדי חלוקה. ומסיים הרשב"א שהברייתא משלימה את דין המשנה.

הר"ן מביא את דברי הרשב"א, וכתב "זו היא סברתו ז"ל ואינה מתחוררת". ולא ביאר מדוע אין סברתו של הרשב"א התקבלה עליו. (מענין בשיטמ"ק הביא את דברי הרשב"א וכתב שרבינו יונה כתב על דבריו שאין דבריו מחוורים. אולם בחזו"א הודפס לפנינו על המסכת, כתב שבהכרח יש ט"ס בדברי השיטמ"ק שבסדר הדורות לא מסתבר, שהרי רבינו יונה היה רבו של רבינו הרשב"א ולא הגיה על דבריו, וט"ס נפלה בדברי השיטמ"ק, וע"י בחזו"א עוד שהוכיח כדברי הרשב"א להלכה. אולם כמבואר לפנינו בדברי הר"ן בחידושים כתב על הרשב"א שאין דבריו מחוורים.)

בחתם סופר ביאר את כוונת דברי הר"ן, שמקשה על דברי הרשב"א מסברא ומדברי הגמרא. מלשון הגמרא שאמר ריו"ח "ארבע אמות שאמרו חוץ משל פתחים" ולפי דברי הרשב"א היה צ"ל ארבע אמות שאמרו בשל פתחים, שהרי אם יש ד' אמות לכל אחד מספיק כדי לחלק את החצר.

ועוד שואל מסברא, דעת הירושלמי כאשר אמרו שד' אמות לפני הפתח שייך לבעל הפתח לצורך פריקה וטעינת המשא, הדין הוא שכל זמן שלא חלקו בחצר השטח שייך לשניהם, רק יש הלכות קדימה שכאשר בא בעל הפתח וצריך לפרוק משא הוא קודם לחברו. א"כ כאשר יש חצר שהיא ח' אמות, יש לכל אחד שימוש בכל הח' אמות, ועתה נמצא שאם נחלוק את החצר יהיה לו רק ד' אמות לשימוש, וזה מסברא לא הסכים הר"ן.

אלא ביאר החת"ס שהרשב"א סבר שהד' אמות הסמוכות לפתח הם שייכות